

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

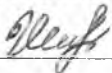
Министерство образования и науки Республики Тыва

Улуг-Хемский кожуун республики Тыва

МБОУ СОШ с. Арыг-Узюнский

СОГЛАСОВАНО

Заместитель директора по УВР

 Шивитпей Н.А.

Приказ №4 от «30» август 2023 г.

УТВЕРЖДЕНО

Директор

 Аир-Санаа С.М.

Приказ №4 от «30» август 2023 г.

**Адаптированная общеобразовательная программа начального общего
образования обучающихся с нарушениями опорно-двигательного
аппарата (вариант 6.1)
по литературному чтению на родном языке
для 3 класса
уровень: базовый**

с.Арыг-Узуу 2023

Тайылбыр бижик

3-кү класстың «Литературлуг номчулга» эртемнге тургускан ажылчын программаны Россия Федерациязының «Россияның Школазы» деп өөредилге-методиктиг бөлүккө, Тыва Республиканың ниити өөредилгезиниң эге школага 1- 4 класстарга тыва дыл болгаш номчулга талазы-биле күрүне стандарттарынга дүүштүр, 2011 чылдың Э. Д. Ондарның 2- 4 класстарга номчулга программазынга болгаш 2013 чылда үндүргени 3-кү класстарның Л.С.Кара-оолдун «Литературлуг номчулга» номунга даянып, база Россия Федерациязынын ооредилге яамызынын 2021 чылдын май 21-де ундурген 286 дугаарлыг дужаалынга болгаш чаа санитар- эпидемиологтук негелделерге даянып тургускан.

(СП 2.4.3648-20 «Санитарно-эпидемиологические требования в организациям воспитания и обучения, отдыха и оздоровления детей и молодежи», с постановлением Главного государственного санитарного врача Российской Федерации от 28.09.2020 № 28). Ук программа Арыг-Узуу ортумак нити билиг школазынын 2022-2023 ооредилге чылынын планы-биле дугжуп турар.

Тыва уругларны шын, кижизиг, эртем-билиглиг кижилер кылдыр өөредири амгы үенин школаларының эң-не кол сорулгаларынын бирээзи. Үжүк-бижик номчуп билип эгелээриниң эң-не кол дөзү- эге класстар. 7-10 харлыынга чедир уругнун чугаа-домааның аңгы-аңгы хевирлериниң (бижимел чугаа, номчулга, дыңнап билири) сайзыраарынга таарымчалыг уези. Ынчангаш тыва литературлуг номчулга эге школага чугула эртемнернин бирээзи.

«Литературлуг номчулга»

деп эртемниң өөредилге планында туружу

Ниитизи-биле программа ёзугаар 3-кү класска неделяда 1 шак, бүдүн чылда 34 шак көрдүнгөн.

«Литературлуг номчулга» деп эртемнин ниити характеристиказы.

Эге школага «Литературлуг номчулга» деп эртем өөреникчини чогаалга чаңгыс аай болгаш узуктелиишкин чок өөредиринин бир кезээ болур.

Эге класс өөреникчилериниң ук эртемни өөренип тура, амыдыралчы дуржулгазы байлак эвес болганындан чечен чогаалды сөстүң уран чүүлү деп шингээдип алыры онзагай.

«Литературлуг номчулга » кичээлдериниң, өске эртемнерге бодаарга, бир тускай чүүлү-кичээл бүрүзүнге чогаалдың жанр болгаш утказындан хамаарылга чок өөреникчилернин дыл-домаа база ниити кижизидилгезинче кичээнгейни угландылары; сөзүглел бүрүзүн уругнун аас болгаш бижимел чугаазын сайзырадырындан аңгыда, мөзү-бүдүш талазы-биле шынарларын хевирлээр сорулгалыг ажыглаар.

Ук эртемни өөренип тура, эртемнер болгаш культуралар аразында харылзааны тургузар, ынчангаш орус база өске чоннарның аас чогаалы, чечен чогаалы, хүрээлел, уран чурулга, күш-ажыл кичээлдери-биле холбаары көрдүнүп турар.

Эге школага «Литературлуг номчулга» деп эртемни өөредириниң **кол сорулгазы**-торээн дылынга медреселдиг, шын база аянныг номчуп билир кылдыр чаңчыктырарда, тыва дылда бижиттинген өөредилге, эртем нептергей база чечен чогаал созүглелдериниң утказын шингээдип, угаап бодаар чаңчылдарын оттуруп сайзыратпышаан, бот номчулга дуржулгазынга даянып, номчукчу болур бүрүн эргезин хевирлээр.

Ук сорулганы боттандыраы-биле дараазында айтырыгларны шийтпирлээр:

-төрөөн дылынга чугаа ажыл, чорудулгазынын бүгү хевирлерин (дыңнаары, номчууру, чугаалаары, бижири) сайзыратпышаан, өске кижилер-биле харылзаа тудуп билир кылдыр чаңчыктырар;

-тыва чечен сөстү эстетиктиг шингээдип алырынга белеткеп, төрөөн дылынга номчуттунар сонуургалын оттуруп сайзырадыр;

-тыва чечен чогаалдың сөзүглелдери-биле ажылдап билир кылдыр чепсеглээр сорулгалыг эге практиктиг билиглерни бээр;

-чаңгыс ол-ла темага бижиттинген тыва болгаш өске чоннарның чогаалдарын деңнеп, дөмей болгаш ылгалдыг чүүлдерин тодарадып билир кылдыр чаңчыктырар;

-уругларның номчаан чогаалдарынга даянып, оларның мөзү-бүдүжүн хевирлеп тура, эки-багай, буянның-бак деп чүүлдер дугайында билиглерин сайзырадыр, төрөөн чону база өске аймак кижилер чурттап турар чурту дээш чоргааралын оттуруп, тыва болгаш Россияның чоннарының культура база чечен чогаалын хундулеп билир кылдыр кижизитпишаан, өөреникчинин мөзү, эстетиктиг дуржулгазын байыдар.

«Литературлуг номчулга» деп эртемни өөредиринин кол угланыышкыннары

«Литературлуг номчулга » деп эртемни эге школаның 2-4 класстарынга өөредирин барымдаалаан ийи кол угланыышкын бар:

1. Чугаа болгаш номчулга ажыл-чорудулгазының хевирлери;
2. Уругларның номчукчу ажыл чорудулгазы.

Номчулгага болгаш чугаа сайзырадылгазынга өөреникчилернин билир ужурлуг кол билиглери, мергежилдери болгаш чаңчылдары

3-кү классты доозуп тургаш, өөреникчилер дараазында чүүлдерни шингээдип алган турар.

Номчулганын чаңчылдары:

2-ги класска алган билиглерин улам ханыладыр болгаш быжыглаар.

Утка болгаш дыл-домааның талазы-биле чедингир сөзүглелди пауза, интонация болгаш номчулганың темпизин барымдаалап шын, медреселдиг, аянынг номчууру. Номчулга үезинде нарын сөстөрни, ылаңгыя кылыг сөстөрин, чүве аттарын, утка талазы-биле тудуш холбаалыг сөстөрни (чүве ады – биле эдеренчи, демдек ады – биле чүве адынын каттышканы) бот – боттарындан адырбайн, тудуштуруп номчууру. Сөзүглелде чугула утка илередир сөстү ылгап билири. Баштай иштинде номчааш, оон соонда аянынг, ыткыр номчууру. Диалогту аянынг рольдап номчууру. Иштинде оожум болгаш шилилгелиг номчулганың аргаларын шингээдип алганы. Номчулганың темпизин сагып шыдаары. Таныш эвес сөзүглелди номчуурунун дүргени 1 минутада 65-70 хире сөс.

Сөзүглел-биле ажыл. Сөзүглелдин кезектерин чогаалда болушкуннарның дес дараалашкаан болгаш утка талазы-биле харылзааларын тодарадып билир.

Улуг эвес сөзүглелди аңгы-аңгы кезектерге чарып, кезек бүрүзүнге ат (эге) чогаадыры; башкының дузазы-биле сөзүглелдин планын тургузары.

Номчаан чүүлүнүн утказын делгереди болгаш кысказы-биле допчулап чугаалаары. Чогаалдың кол бодалын илередип, боттарының сөстери-биле ону бадыткаары. Чогаалдың киржикчилеринин чугаазын барымдаалап, оларга үнелел бээри.

Болуушкуннун чылдагаанын тайылбырлап шыдаары. Хайгаараан, көргөн-билген чүүлдеринин дугайында, башкының дузазы-биле сайгарган чуруктарга хамаарыштыр кыска чугаалар тургузары.

Делгеренгей болгаш кыска план езугаар нгомчаан чүүлүнүн утказын дараалаштыр үшкү арындан чугаалап билири. Сөзүглелде билидинмес болгаш чаа сөстөрни, сөстүн чамдык уран аргаларын боттарының билир шаа-биле тайылбырлап шыдаары.

Чогаалдың кол темазынга, кол утказынга, идеязынга хамаарышкан монологтарны (үзүндүлөр, абзацтар) дыңналдыр номчууру, доктаадып алыры. Чогаалдың маадырларының бирээзинин өмүнээзинден делгеренгей азы допчу чугаа кылып билири. Аас чогаалдарының болгаш чечен чогаалдың хевирлери-биле (жанрлар) практиктиг таныжылга. Басня, ооң онзагай талазы.

3 -кү класстың өөреникчилеринин шиңгээди алыр билиглери:

- медреселдиги-биле шын номчуп, бижи болгаш чугаалаарынга өөренир;
- төрөөн дыл болгаш литература талазы-биле эге билиглерни алыр;
- ном ажыглаарынга чаңчыгар болгаш дылга сонургалы, номчулгага болгаш билиглерге чүткүлү хайныгар;
- мораль болгаш эстетика талазы-биле кижизитинер;
- өөренип турар чүүлдерин сайгарып, бөлүктөп, деннеп, түңнеп билиринге, оларның иштинден кол болгаш чугула чүүлдерни тып, тайылбырлаарынга чаңчыгар.

3- кү классты доозуп тура номчулга программанын шиңгээди алганының планнаттыг түңнелдери

Личностуг (личностные результаты)

Өөреникчилер чүнү билир үжүрлүгүл:

- өөредилгениң чедиишкинниг болурунун чылдагаанын тып билири;
- бодунун ажылын түңнеп, үнелеп билири;
- бодунун төрөөн чуртунга болгаш чонунга, ооң амыдырал-чуртталгазының хамаарылгазын шингээди алыры;
- өске чоннарның ниити мөзү-шынарының, моральдыг нормаларының талаларын билип алыры;
- бодунун-даа, өске чоннун кижилеринин кылган эки, багай талаларының уг- шиин тып билири;
- моральдыг нормаларга болгаш этиктиг негелделерге дүүштүр аажы- чаңын таарыштырары;

- өске кижилерниң сагыш-сеткилин, ишти-хөңнүн билири болгаш олар-биле кады сагыш-човаары;
- уран-чечен культура-биле таныжып тура эстетиктиг овур –хевирлерниң кижизиттинери;
- өөредилгеже, эртем-билигже чүткүлдүү;

Өөреникчилер чүнү билип алырыл:

- долгандыр турар бойдуска хумагалыг, камныг, ынак болуру;
- аажы- чаңы моральдыг мөзү – шынарга, уjur-чурумга чагыртыры;
- өске чоннарның хамаатыларынга дең хамаарылгалыг болуру.

Предметтиг (предметные результаты)

(Раздел «Виды речевой и читательской деятельности»)

Номчулга болгаш чугаа сайзырадылгазы

Өөреникчилерниң өөренип алган турар билиглери:

- утка болгаш дыл-домааның талазы-биле чедингир сөзүглелди пауза, интонация болгаш номчулганың темпизин барымдаалап шын, медреселдиг, аянның номчууру;
- таныш эвес сөзүглелди номчуурунун дүргени 1 минутада 65 – 70 хире сөс;
- чогаалдың адынга болгаш аңаа чураан чуруктарга даянып алгаш, чогаалдың кол утказын тодарадып билири;
- чогаалдың темазынга, кол утказынга, идеязынга хамаарышкан монологтарны (үзүндүлери, абзацтарны) дыңналдыр номчууру, доктаадып алыры;
- сөзүглелдин кезектерин чогаалда болушкуннарның дес-дараалашкаан болгаш утка талазы-биле харылзааларын тодарадып билири;
- улуг эвес сөзүглелди аңгы-аңгы кезектерге чарып, кезек бүрүзүнге ат (эге) чогаадыры; башкының дузазы-биле сөзүглелдин планын тургузары база сөзүглелге болгаш ооң кезектеринге хамаарышкан айтырыгларны тургузуп билири;
- номчаан чүүлүнүн утказын делгередир болгаш кысказы-биле допчулап чугаалаары;
- уруглар библиотекасында бар номнар-биле, алфавиттиг каталог аайы-биле номнарны тып билири;
- номчаан номнарының кыска тайылбырын тургузуп билири; справочниктер, энциклопедиялар болгаш уругларның периодиктиг журналдары- биле ажылдап билири;
- чогаалдың кол маадырларының чугаазын, чүнү кылып турарын барымдаалап оларга үнелел бээри;

Өөреникчилерниң өөренип алыр аргалары:

- номчаан чогаалынга хамаарышкан бодунуң үзел-бодалын бодунуң сөстери-биле аас болгаш бижимел хевирге дамчыдып билири;
- номчаан чогаалының эстетиктиг болгаш мөзү-шынар талазы-биле бодунуң бодалдарын чугаалап билири;
- номчаан чогаалының кол маадырларынга болгаш чогаалды бижээн авторнуң позициязынга хамаарыштыр бодунуң үзел – бодалын бодунуң сөстери-биле аас болгаш бижимел хевирге дамчыдып билири;
- дөмей сөзүглелдерни болгаш айтырыгларга харыыларны бижимел хевирге тургузуп билири;

Чогаадыкчы ажылдар (Раздел «Творческая деятельность»)

Өөреникчилерниң өөренип алган түрар билиглери:

- диалогту аянныг рольдап номчууру;
- план езугаар сөзүглелди тургузуп билири;
- хайгааралдың туннелинде бижимел чугааның хевирлерин (тодарадып бижиир, угаап-бодаар), болган болуушкуннуңчылдагаанын тодарадып тургаш, чугааларны тургузуп билири;
- бердинген тема езугаар чогаадыгларны, номчаан номунга, көргөн кинозунга, теледамчыдылгага, сөзүглелдерниң үзүндүлеринге үнелээшкиннерни бижип билири;
- номчаан чугаазынга шиижиткен көргүзүглерге киржири, шээжи-биле доктаадып алган шүлүктөрүн, чогаалдың үзүндүлерин аянныг номчуп билири;
- бердинген чуруктар езугаар чогаадыгларны тургузуп чогаадып билири.

Өөреникчилерниң өөренип алыр аргалары:

- чогаалдың маадырларының бирээзиниң өмүнээзинден делгереңгей азы допчу чугаа кылып билири; чугааның сюжедин болгаш кол маадырларының болуушкуннарын улаштыр чогаадыры;
- номчаан чогаалдарынга чуруктарны чуруп билири;
- бөлүк- биле ажылдап тура сценарийни болгаш проектилерни тургузуп билири;

(Раздел «Литературоведческая пропедевтика»)

Литература эртеминге баштайгы өөрөдиге

Өөреникчилерниң өөренип алган түрар билиглери:

- сөзүглелде чугула утка илередир сөстү ылгап билири; баштай иштинде номчааш, ооң соонда аянныг ыткыр номчууру;

- аас чогаалдарынын болгаш чечен чогаалдарынын хевирлери-биле (жанрлар) практиктиг таныжылга; басня, ооң онзагай талалары- биле таныжары;
- авторнуң, кол маадырларның сөзүн, пейзажтың, маадырларның хевир дүрзүзүн, оларның чүнү кылып турарын, амыдырал-чуртталгазын тодарадып ылгап билири;
- авторнуң кол маадырларга хамаарылгазын тодарадып, чугаалап билири;
- жанрларны деңнеп тургаш ылгап билири (тоол – басня, тоол – тоолчургу чугаа, - тоол – чечен чугаа о. ө.);

Өөреникчилерниң өөренип алыр аргалары:

- аянынг уран номчулганың аргаларын (деңнелге, диригжидилге, метафора) ажыглап тургаш, сөзүглелдерниң анализин кылып өөренири;
- аналогия езугаар, аянынг уран номчулганың аргаларын (деңнелге, диригжидилге, метафора) ажыглап тургаш сөзүглелдерни, шүлүктөрни чогаадып тургузуп өөренири.

Метапредметтиг (метапредметные результаты)

Регулятивтиг (Регулятивные)

Өөреникчилерниң өөренип алган турар билиглери:

- бодунуң кылыр ужурлуг ажылын планап болгаш салып алган сорулгалары-биле оларны дүүштүрүп билири;
- чаа өөрөнгөн уран – чечен чугаада башкының айтып кааны езугаар чүнү кылырын сагыыры;
- өөредиглиг кылдыныгларны аас болгаш бижимел хевирге кылып билири;
- болуушкун төнчүзүндө , ооң түңнелдерин анализтеп болгаш демдээн салган соонда эдилгелерни кылып билири;

Өөреникчилерниң өөренип алыр аргалары:

- башкы-биле демниг ажылдажышкын үезинде чечен чогаалды өөренип шиңгээдип алырда чаа-чаа сорулгаларны салып билири;
- кылган ажылдарын ажыл үезинде болгаш ажыл соонда шын кылып турарын бот сайгарып шинчилеп билири;
- бодунуң номчулга ажылын планап билири.

Билип алыышкын (Познавательные)

Өөреникчилерниң өөренип алган турар билиглери:

- херек билиглерни словарьларны ажыглап тургаш тып билири;

- чогаалдарны болгаш ооң кол маадырларын деңнеп болгаш үнелел барымдаазын езугаар аңгылап билири;
- чогаалдың кол маадырларының сөстери, сагыш- сеткили, кылып турар чүүлдерин, аразында харылзааларын шиңгээдип алыры.

Өөреникчилерниң өөренип алыр аргалары:

- херек билиглерни библиотекалардан, өөредиглиг литературадан болгаш Интернеттен тып билири;
- амыдыралдың болушкуннарын, чечен чогаалдын хевирлерин, кол маадырларын деңнеп болгаш аңгылап билири;
- чогаалды сайгарып турар үеде болгаш бодунуң амыдыралыңга даянып алгаш чылдагаан айтып турар харылзааларны, логиктиг угаан- бодалын аас болгаш бижимел хевирге шын тургузуп билири;
- бердинген статья-биле ажылдап билири (статьяның кол бодалын тодарадып, планын тургузары).

Коммуникативтиг (Коммуникативные)

Өөреникчилерниң өөренип алган турар билиглери:

- бөлүккө ажылдап өөренири; бодунуң бодалындан аңгыда эжиниң үзел-бодалын база дыңнап үнелеп билири;
- түңнел үндүрерде бодунуң бодалын тайылбырлап билири болгаш эшөөоруннун үзел-бодалы- биле деңнештирип билири;
- эжинге херек медээни шын тода дамчыдып билири;
- демниг ажыл үезинде эжинге дузаны чедирери, бот-боттарын хынажып билири;
- диалог чугааны чорудуп билири;
- салдынган сорулгаларны чедип алырда чугааны шын тургузуп билири;

Өөреникчилерниң өөренип алыр аргалары:

- салып алган сорулгаларны чедип алырда, өске кижилерниң үзел-бодалдарын база дыңнап билири;
- бөлүк-биле ажыл үезинде чогуур айтырыгларны салып билири.

3-ку класстын доозукчунун билинге негелделер

Эге ниити өөредилге чериниң доозукчузу «Литературлуг номчулга» деп эртемни өөрөнгөн түңнелинде:

1. Бодунуң моон соңгаар сайзыраарыңа база өске эртемнерни чедишкенингиң шингээдиң алырыңа номчулганың уjur-дузаның медресе билген турар болгаш үзүктөл чок номчулга долгандыр турар хүрээлелди, делегейни база бодун билип алырыңа чугула арга деп чүүлдү шингээдиң алган турар уjurлуг;
2. Чечен чогаалды бүрүнү-биле үнелеп хүлээвишаан, номчаан чүүлүңге хамаарыштыр сеткил-сагыш хайнышкынныг харыыны берип, бодунуң бодалын илередиң, чугаалажып турар кижизиниң бодалын хүндүлөп билир кылдыр өөрөнгөн турар;
3. Россияның өске чоннарының культура-төөгүлүг байлаа база бүгү кижиге төрөлгөтөнниң үлгерлери-биле, ол ышкаш тыва, орус классиктиг уруглар чогаалчыларның чогаалдары-биле таныжар аргалыг болур. Чогаалдарның дузаны-биле «эки», «багай», «чөптүг чорук», «шынчы чорук», «харыысалга», «алыс күзел», «човаачал», «дузааргак», «кээргээчел» деп этиктиг билиглерни угап, сагыш-сеткил база мөзү-бүдүш талазы-биле үнелелдери хевирлеттинген турар уjurлуг;
4. Амыдыралыңа төрөл, өг-бүлө, кожа-хелбээ база эп-найыралдыг харылзааларның чугулазын билип эгелээр болгаш «найырал», «бот-боттарын билчири», «бот-боттарыңа дузалажыры», «хүндүлел», «ынакшыл», «төрөлзирек» болуруңуң дугайында билиглерни угап бодаар аргалыг болур. Ол ышкаш бодунун үе чергези база улуг кижилер-биле харылзаа тударынын негелделери болгаш аргалары-биле таныжып, бодунун болгаш чогаалдын маадырларынын ажыл-херектерин деннеп коор билиглери хевирлеттинер;
5. Чечен чогаалды уран чуулдун онзагай хевирин деп шингээдиң, ону уран чуулдун өске хевирлери-биле деннеп ооренип алган турар;
6. өөредилге база эртем-нептеренгей литература-биле ажылдаар эге билиглерни алып болгаш практиктиг ажылыңа херек медээни тып болгаш ажылдап билир кылдыр ооренип алган турар.

Чугаанын хевирлери болгаш номчукчу ажыл чорудулгазыңа хамаарыштыр негелделер:

Эге школанын доозукчунун өөренип алган турар уjurлуг чуулдери:

- номчулганын сорулгаларын билген турар (номчукчунун сонuurгалын хандыраары-биле, номчуттунар дуржулгазын чедип алыры-биле, бодалдар болгаш барымдаалар, бадыткалдар болгаш өске медээлер тывары-биле);
- сөзүглелдин янзы-буру хевирлеринин утказын медреселдиг хүлээп алыры (дынналдыр база иштинде номчуп тура, дыннап тура), оларнын тускай хевирлерин тодарадыры (чечен, эртем-нептеренгей, өөредилге, тайылбырлыг), чогаалдын кол бодалы болгаш маадырларын тодарадыры, чогаалдын утказынын аайы-биле айтырылгаларга харыылаары, болуушкуннарнын дес-дараалаашкаан тодарадыры,

дыннаан азы номчаан ооредилге, эртем-нептеренгей база чечен чогаал созуглелинге айтырыгларны салыры;

- чогаалдын созуглелинге азы берген темага даянып, бодунун бодалын улуг эвес хемчээлдиг монолог чугаа хевирлиг тургузары (тоожуушкун, тодарадып чугаалаары, угаап бодаары);
- чугаа этикединин дурумнерин сагып, янзы-буру ооредилге болгаш амыдыралдын байдалынга диалог чорудары, номчаан азы дыннаан чогаалын сайгарып турда, диалог чугаага киржири;
- сос-биле ажылдаары (состун хой уткалыын, дорт болгаш доора уткаларын тодарадыр, бодунун сос курлавырын байыдары);
- номчаан чуулунун утказын билип турар кылдыр темпилиг номчуур (дынналдыр, иштинде);
- хемчээли назы-хар, клазынга дугжуп турар кылдыр чогаалдарны медреселдиг болгаш аянныг номчуур;
- номчаан чогаалының мөзу-шынар талазы-биле утказын тодарадып, маадырларнын аажы-чаңының алыс ужурун сайгарып, боду туннелдерни кылыр, маадырларнын ажыл-херектерин мозу-шынарнын унелелдери-биле дензигуурлээр;
- янзы-буру хевирнин сөзүглелдерин сайгарары-биле бодун аргаларны ажыглаар: чогаалдын кол бодалын тодарадыр болгаш чылдагаан харылзааларын тодарадыр; созуглелди кезектерге чарып, ат бээр; боду план тургузар; авторнун маадырга, болуп турар болуушкуннарга хамаарылгазын тодарадыры-биле ажыглаан уран аргаларын тывар(деннелге, диригжидилге, метафора);
- эртем-нептеренгей, ооредиглиг база чечен чогаал созуглелинин онзагайын барымдаалап, номчаан азы дыннаан чуулунун утказын дамчыдар; созуглелдин утказын катаптап чугаалаары (долу азы шилилгелиг);
- номчаан чуулун демниг сайгарар, сөзүглелге азы бодунун дуржулгазынга даянып, бодалын бадыткаар;
- чогаалдын адын азы допчунун көргөш, номнун дугайында билип алыры, берген темага библиотекадан херек номну дууштур шилип тывар;
- берген үлегерге даянып, чечен чогаалдын кыска аннотациязын тургузар (автору, ады, темазы, номчууру-биле сумелер);
- алфавиттиг каталогту база назы-харынга дуушкен словарьлар болгаш тайылбыр литератураны боду ажыглаар.

Бо ажылчын программа 1 чыл иштинде күүседип, чедип алырынче угланган.

3-ку класска ажыглаар өөредилге-методиктиг комплекс:

1. Тыва Республиканын ниити өөредилгезиниң күрүне стандартының национал-девискээр кезээ. Национально-региональный компонент государственного стандарта общего образования Республики Тыва.-Кызыл: Тув. кн. Изд-во, 2006.
2. 1-4 класстарга тыва дыл болгаш номчулга программазы /А.К.Ойдан-оол, Э.Д.Ондар тургускан.-Кызыл:ТывНУЧ, 2011.
3. «Төрээн чугаа» 2-4 класстарга чижек ооредилге программазы /Л.С.Кара-оол тургускан. -Кызыл: НШХИ, 2011.-28 ар.
4. Өөредилге ному «Литературлуг номчулга» 3 класс / Л.С. Кара-оол. – Кызыл: ИРНШ, 2013. – 160 с.
5. Ажылчын кыдырааш «Литературлуг номчулга» 3 класс / Л.С. Кара-оол. – Кызыл: 2013

3-кү класска литературлуг номчулга кичээлинге ажыглаар

календарь-тематиктиг планнаашкыны

№	Кичээлдин темазы	Ай, хүнү	
		План-биле	Факт аайы-биле
Экии, литературлуг номчулга!			
1	Экии, литературлуг номчулга. Мөөрей «Угаанныглар, сагынгырлар», «Тыва черге йөрээл». Е. Танова	6.09.22	
Улустун аас чогаалынын биче хевирлери			
2	Тывызыктар. Улегер домактар. Оюн үдээн чугаалар. Узун-тыныш.	13.09.22	
Ооренип оорен			
3	«Аккырмаа биле ийи» С. Сүрүң-оол. «Бодалга бодааным» Н. Носов. «Ийи 2» Е. Танова	20.09.22	
4	«Эдилелдин ээзинде» Ч. Ондар	27.09.22	
Чылдын уелери. Тодуг-догаа кузумейни			
5	«Күскү аргага» О. Сагаан-оол «Кайгамчыктыг картошка» Э.Кечил-оол. «Кыштың тыныжы» Ч. Ондар	4.10.22	
Эки кылган ажыл-элеп-читпес алдар			
6	«Шартылаа биле кымыскай» Ю. Кюнзегеш. «Ажыл» Ю. Кюнзегеш «Арзылаң биле Пар», «Салаалар» О. Сувакпит.	11.10.22	
Хоктуг ужуралдар, солун болуушкуннар			
7	«Мыйыт» К-Э. Кудажы. «Ууттунмас тоорук» С. Сүрүң-оол	18.10.22	
Бойдустун чажыттары			
8	Ч. Кара-Куске. Хурээлелди камгаланар! О. Сувакпит. Эмнеп алган.	25.10.22	
9	«Алдын шынаа» М. Пришвин. Чогум чүл ол, уруглар?С. Комбу	8.11.22	
10	«Хек» С. Сүрүң-оол. «Кушкаштарның медээзи» Г. Скребицкий	15.11.22	
Чылдын уелери. Аккыр харлыг кыжым			
11	«Кыш» Б. Хөвөңмей. «Кыштың шүлүкчүзү» М. Кенин-Лопсан «Кыш». А. Пушкин	22.11.22	
12	«Харжыгаш». М. Кенин-Лопсан. «Соок-Ирей». Л. Чадамба	29.11.22	
13	«Ак кодан». Л. Толстой	6.12.22	
Авторлуг тоолдар			
14	«Сагынгыр күске». С. Пюрбю. «Угаанныг күске». С. Маршак	13.12.22	
15	«Кажар дииң». С. Пюрбю. «Оптук чыккылаа» С. Пюрбю	20.12.22	
16	«Бодаган» .Т. Кызыл-оол. «Багай чаңчыл». Т. Кызыл-оол	27.12.22	
Торээн чуртум камгалакчылары			
17	«Шолалатканым». Э.Кечил-оол. «Ийи алышкы». А. Барто	10.01.23	
18	Бистин толевилеливис. Бистин ачаларывыс (акыларывыс) – Ада-чуртувустун камгалалкчылары!	17.01.23	
Улус аразындан ие кара чымчак			

19	«Ием холу». <i>Б. Хөвөңмей. «Ававыс чокта». С. Тока</i>	24.01.23	
20	«Ава сөзүн дыңнаваска». <i>Э. Кечил-оол</i>	31.01.23	
Чылдын уелери. Хоглуг чазым			
21	«Онза үе». <i>О. Сагаан-оол «Часкы тарылга». Л. Чадамба</i>	7.02.23	
Улустун аас чогаалы. Тоолдар.			
22	«Чыраа кулун». (Тыва улустун тоолу)	14.02.23	
23	«Хам Бөрү биле Шинчээчи Бөрү». (Тыва улустун тоолу) «Хараган бажында дүк». (Тыва улустун тоолу)	21.02.23	
Бистин бичии оннуктеривис			
24	«Мени таныыр». <i>К Ондар, «Сайдаяк». С. Комбу</i>	28.02.23	
25	«Оол биле кушкаш». <i>О. Саган-оол. «Элик оглу». О. Сагаан-оол</i>	7.03.23	
Тогу болгаш тоолчургу чугаалар			
26	«Дуза дилээн адыг» (Тоогу чугаа). «Аскыр Дагаа чүге даң бажында алгырар апарганыл?» (Тоолчургу чугаа). «Дээлдиген үнү». (Тоолчургу чугаа)	14.03.23	
Ойнаксанчыг оюннарым			
27	«Чылгылаар мен». <i>Ч. Кара-Күске.</i> «Чунгу» <i>Ч. Кара-Күске</i>	21.03.23	
28	«Таныжылга». <i>А. Шоюн</i>	28.03.23	
Кижиге болуру чажындан			
29	«Шериг-оолдун олчазы». <i>С. Сүрүң-оол</i>	4.04.23	
30	«Алышкылар». <i>Ч. Кара-Күске</i>	11.04.23	
31	«Чаан болгаш Моська». <i>И. Крылов</i>	18.04.23	
Оске чоннарнын аас чогаалы			
32	«Бят чок крокодил» (кхмер тоол). «Ийи элчиген» (кыргыз улустун тоолу)	25.04.23	
33	«Муңгашталган балыктар». <i>М. Кенин-Лопсан</i>	02.05.23	
Чылдын уелери . чараш чайым			
34	«Каас үе». <i>Л. Чадамба,</i> «Чодураа». <i>С. Сүрүң-оол</i>	16.05.23	